लक्षणं ज्ञेयम्। यस्यचन्द्रस्तुपगते गर्भचन्द्रे भवेत् स चन्द्रवशात्। पञ्चनयते दिनयते १६५ तत्रैव प्रसवमायाति। सितपक्षभवाः कृष्णे, शुक्ले कार्ष्णाद्युसम्भवा रात्रौ। नक्तंप्रभवाश्चाह्नि सन्ध्याजाताश्च सन्ध्यायाम्। मृगशीर्षाद्या गर्भा मन्दफलाः पौषशुक्लजाताश्च। पौषस्य कृष्णपक्षेण निर्दिष्टेच्छ्रावणस्य सितम्। माघसितोत्था गर्भाः श्रावणकृष्णे प्रसूतिमायान्ति। माघस्य कृष्णपक्षेण निर्दिष्टेभाद्रपदशुक्लम्। फाल्गुनशुक्लसमुत्था भाद्रपदस्यासिते विनिर्देश्याः। तस्यैव कृष्णपक्षोद्भवास्त ये तेऽश्वयुक्शुक्ले। चैत्रसितपक्षजाताः कृष्णेऽश्वयुजस्य वारिदागर्भाः। चैत्रासितसम्भूताः कार्त्तिकशुक्लेऽभिवर्षन्ति। पूर्वोद्भूताः पश्चादपरोत्थाः प्राग्भवन्ति जीमूताः। शेषाश्चापि दिक्ष्वेवं विपर्ययो भवति वायोश्च। कुहादिमद्दूदकक्लिन्नशक्रदिग्भवो मारुतो वियद्विमलम्। स्निग्धसितबहुलपरिवेषपरिवृतो हिममयूखार्कौ। पृथुबहुलस्निग्धघनं घनसूचीमुरकलोहिताभ्रयुतम्। काकाण्डमेचकाभं वियद्विशुद्धेन्दुनक्षत्रम्। सुरचापमन्द्रगर्जितविद्युत्प्रतिसूर्यकाः शुभा सन्ध्या। शशिशिखशक्राशास्याः शालरवाः पक्षिमृगसङ्घाः। विपुलाः प्रदक्षिणचराः स्निग्धमयूखा ग्रहा निरुपसर्गाः। तरवश्च निरुपसृष्टाङ्कुरा नरचतुष्पदा हृष्टाः। गर्भाणां पुष्टिकराः सर्वेषामेव योऽत्र तु विशेषः। स्वर्तुस्वभावजनितो गर्भविवृद्धौ तमभिधास्ये। पौषे समार्गशीर्षे सन्ध्यारागोऽम्बुदाः सपरिवेषाः। नात्यर्थं मृगशीर्षे शीतं पौषेऽतिहिमपातः। माघे प्रबलो वायुस्तुषारकलुषद्युती रविशशाङ्कौ। अतिशीतं सवनस्य च भानोरस्तोदयौ धन्यौ। फाल्गुनमासे रूक्षखण्डः पवनोऽभ्रसमुत्थाः स्निग्धाः। परिवेषाशासकलाः कपिलस्ताम्रो रविश्च शुभः। पवनघनवृष्टियुक्ताश्चैत्रे गर्भाः शुभाः सपरिवेषाः। घनपवनसलिलविद्युत्स्तनितैश्च हिताय वैशाखे। सुक्षारजलनिकाशास्तमालनीलोत्पलाञ्जनाभासः। जलचरसत्वाकारा गर्भेषु घनाः प्रभूतजलाः। तीव्रदिवाकरकिरणाभितापिता मन्दमारुता जलदाः। रूषिता इव धाराभिर्विसृजन्त्यम्भः प्रसवकाले। गर्भोपघातलिङ्गान्युल्काशनिपांशुपातदिग्दाहाः। क्षितिकम्पसुरपुरीसुकेतुग्रहयुद्धनिर्घाताः। रुधिरादिवृष्टिविकृतपरिवेन्द्रधनूंषि दर्शनं राहोः। इत्युत्पातैरेभिस्त्रिविधैश्चान्यैर्हतो गर्भः। स्वर्तुस्वभावजनितैः सामान्यैश्च लक्षणैर्ज्ञेयः। गर्भाणां विपरीतैस्तैरेव विपर्ययो भवति। भाद्रपदाद्वयविश्वाम्बुदैवपैतामहेष्वर्चेषु। सर्वेष्वृतुषु विवृद्धो गर्भो बहुतोयदो भवति। शतभिषगस्रेषार्द्राख्यातिमघासंयुतः शुभो गर्भः। पुष्णाति बहून्दिवसान् कन्युत्पातैर्हतस्त्रिविधैः। मृगमासादिष्वष्टौ षट् षोडश विंशतिश्चतुर्युक्ता। विंशतिरथ दिवसत्रयमेकतमर्क्षेण पञ्चभ्यः। क्रूरग्रहसंयुक्ते करकाशनिमत्स्यवर्षदा गर्भाः। शशिनि रवौ वा शुभसंयुतेक्षिते भूरिवृष्टिकराः। गर्भसमयेऽतिवृष्टिर्गर्भाभावाय दुर्निमित्तकृता। द्रोणाष्टांशेऽभ्यधिके वृष्टं गर्भः स्रुतो भवति। गर्भः पुष्टः प्रसवे ग्रहोपघातादिभिर्यदि न दृष्टः। आत्मीयगर्भसमये करकाभिन्नं ददात्यम्भः। काठिन्यं याति यथा चिरकालधृतं पयः पयस्विन्याः। कालातीतं तद्वत् सलिलं काठिन्यमुपयाति। पञ्चनिमित्तैः शतयोजनं तदर्धार्धमेकहान्यातः। वर्षति पञ्च समन्ताद्भूमेर्यैकेन यो गर्भः। द्रोणः पञ्चनिमित्ते गर्भे त्रीण्याढकानि पवनेन। षड् विद्युता नवाभ्रैः स्तनितेन द्वादश प्रसवे। पवनसलिलविद्युद्गर्जिताभ्रान्वितो यः स भवति बहुतोयः पञ्चरूपाभ्युपेतः। विसृजति यदि तोयं गर्भकालेऽतिभूरि प्रसवसमयमित्वा शीकराम्भः करोति"।

"गर्भोऽभवत् भूधरराजपत्न्याः" कुमा०। "नरपतिकुलभूत्यै गर्भमाधत्त राज्ञी" रघुः। "गर्भोजरायुणावृत उल्बणं जहाति जन्मना" यजु०१९।७६। "यथोल्बेनावृतो गर्भस्तथा तेनेदमावृतम्" गीता, कुक्षिश्च गर्भशयस्थानम्। तत्र "गर्भे यदि विपत्तिः स्यात् दशाहं सूतकी भवेत्" शु०त० "कुन्त्या गर्भेण धारितः" भा०व० १३७अ०। "देहादुत्क्रमणं चात्मात् पुनर्गर्भं च सम्भवम्" मनुः। आधारे अभन्। ११गर्भारम्भकाले "गर्भाष्टमेऽष्टमे वाऽब्दे ब्राह्मणस्योपनायनम्" मनुः। "तस्मात् गर्भान्विते युग्मे पतिसौभाग्यवद्भिर्नी" उ०त०। १२अन्तरे "तासां सुखैरासवगन्धगर्भैः" स्वस्त्यस्तु ते निर्गलितास्त्वगर्भं शरद्घनं नार्हति पातकोऽपि" "आविर्बभूव कुशगर्भसुखं मृगाणाम्" "निधानगर्भामिव सागराम्बराम्" रघुः। "भर्त्रा नाथ मधुरस्मितगर्भाः" सा०द०। "नष्टो न दृश्यते यत्र शमीगर्भे हुताशनः" भा० श० ४८ अ०। जलोत्पादकगर्भे "अष्टमासधृतं गर्भं भास्करस्य गभस्तिभिः। रसं सर्वं समुद्राणां द्यौः प्रसूते रसाधनम्" रामा० कि० २७ अ०। तस्माद्गर्भाष्टमासधृतत्वञ्च मनुनोक्तं